



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Q. XXXV. Quid denique sit Theologia symbolica, & quotuplex?

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

& *improba*, imitatio, seu representatio vitæ, & morum alicujus. *Emphasis*, quando in aliquo dicto aliquid veniunt in laet. *Sustentatio*, quia diu suspenduntur auditorum animi. *Prætermisio*, cum dicimus à nobis præteriri ea, quæ tunc maxime dicimus. *Licentia*, quando dicitur aliquid, quod licet non offendat, est caput ejus, quod vereri aut metuere debebat. *Concessio*, cum aliquid datur adversario, ut inde acius urgeamus. *Distributio*, cum aliquid in multis partibus dividimus, & singulis suam explanationem adjicimus. *Permissio*, cum multum confidimus causæ, eamque adversari arbitrio committimus. *Deprecatio*, cum auxilium imploramus. *Execratio*, quando malum alicui imprecamur. *Epiphonema*, est rei jam dictæ, & probatæ summa exclamatio. *Exclamatio*, significatio doloris, aut indignationis per alicujus rei compellationem.

Hæc breviter dumtaxat (licet prolixius fateor, quam par erat ad propositum nostrum) occasione data recensere volui, cum ex hoc capite Dionysii paucas possum movere mysticas quæstiones, & fortasse per ista, à materia nostra non nihil extranea utilitatem consultum est. Quibus igitur suppositis,

Dicendum est, nec symbolice Theologiam ut metaphorica est, se extendere ad omnia, ad quæ sensus figurativus: nec sensus figurativus ad omnes tropos & figura theoricæ. Ratio est, quia symbolica Theologia metaphorica solum agit de metaphoris, sub quibus DEUM, aut actiones ejus possumus per aliquam similitudinem indagare: hoc enim testantur exempla, quæ Dionysius adducit in hoc capite, hoc etiam sic intelligit D. Thom. loco supra citato. Sensus autem figurativus ad plura alia se extendit, quam ad metaphoras, ut vidimus quæstione præcedenti. Si autem symbolica Theologia sumatur in tota sua amplitudine, latius videtur patere quam sensus figurativus, ut dicemus quæst. sequenti.

Deinde sensus figurativus solum comprehendit ea, quæ habent significationem figuratam, & non propriam significationem autem Rhetoricis (ut diximus in prænotatione) non semper invenitur significatio translata, ut videtur est in se omnibus figuris à nobis supra numeratis. Tropi autem, ut in plerumque cadunt sub sensu figurativo, cum in omnibus se inveniant sufficiens permutatio significationis, quod prædicta consideranti facile patebit.

Objicies, sensus figurativus, ut ipsum nomen indicat, est de locis Scripturæ figuratis, seu figuram aliquam continentibus: ergo non solum ad tropos, sed ad figuras etiam se extendere debet. Confirmatur, quia Scriptura sacra utitur omnibus, vel se omnibus figuris tam grammaticis, quam theoricis à nobis recensitis, ut se Spiritus sanctus accommodaret in illa captui, & modo nostro loquendi, & intelligendi; sed figuræ istæ ad nullum sensum possunt pertinere, nisi ad figuram: unde ego ad illum spectant. Min. prob. quia non pertinent ad sensum proprium, nempe historicum, theologum, aut analogum, nec ad accommodatum, nec ad propheticum, nec ad physicum: ergo ex sufficienti partium enumeratione ad figurativum pertinet.

Resp. ad argum. conced. antecedens, & ad consequentiam dicendum, supponere tropos non esse figuras, quod est falsum: tropi enim figuræ etiam sunt; sed tribuitur illis hoc nomen græcum

significans conversionem, mutationem, aut translationem, ut discernantur ab aliis figuris, in quibus non necessario invenitur translatio. Cum autem sensus figurativus sit in vocibus translatis à propria ad impropiam significationem, ideo se extendit ad tropos, & non ad figuras illas, quæ translationem non important. Ad confirmationem conced. maj. & neg. min. & ad probat. neg. antecedens: aliquæ enim ex illis pertinent ad sensum historicum, aliquæ ad alios sensus juxta materiam, de qua agitur, v.g. Genes. 3. v. 8. In medio ligni paradisi, id est, lignorum per figuram enallagæ, pertinet ad historiam Joan. 16. v. 20. Amen, amen dico vobis, quia, &c. est figura conduplicationis, pertinet ad æthiologicum. Item Joan. 10. v. 34. Nomen scriptum est in lege vestra, quia ego dixi, dii estis, &c. est figura interrogationis, & pertinet ad analogicum, & sic de cæteris.

QVAESTIO XXXV.

Quid denique sit Theologia symbolica generaliter sumpta, quibus etiam nominibus appelletur: & quomodo dividatur?

POST S. Dionysii librum, qui vel alicubi delitescit, vel non amplius extat de symbolica Theologia, multi alii Auctores de hac materia scripserunt; ut Joannes Cyparissius deca 1. Eucherius Episc. Lugd. in libro formularum spiritualis intelligentiæ, Theodoritus, cujus operis de hac materia meminit Brascianus; & post plures alios, quos ipse refert, Maximilianus Sandæus. Ex quibus colligitur

Primo hoc nomen *symbolum*, à quo Theologia ista appellatur symbolica, plusquam viginti polleat significationibus, quas ferè omnes Boethius quibusdam versibus colligit, ut symbolice quæstionibus præsigeret: ex quibus tamen significatis ea sunt præcipua, quæ DEUM respiciunt, & ad intentum pertinent nostrum, ac primo quidem symbola dicuntur breves quædam sententiæ, sensum aliquem arguunt, & recondunt: qualia extant symbola Pythagoræ. Secundo etiam symbola dicuntur nota aliqua significativa alicujus mysticæ; ut apud Ægyptios ibis designabat salutem publicam: canis vigilantiam, leo fortitudinem, &c. imo & masculinæ symboli appellabantur litteræ, sive notæ, quibus indicabatur locus, quo essent milites conventuri. De quo meminit Justinus lib. 1. in quibus sensibus dicuntur symbola, & symbolica signa illa, quæ in sacra Scriptura perfectionum DEI, vel factorum mysteriorum significatum obsecutum, & figuratum involunt, sive in verbis simplicibus sive compositis. De quorum verborum sensu extorquendo agit symbolica Theologia.

Secundo colligitur, quod Theologia symbolica possit designari doctrina de DEO, & de rebus divinis symbolo involuta, & explicata. Unde variis nominibus, quasi quibusdam brevioribus definitionibus solet appellari. S. Theologia significativa: Theologia umbratica: Theologia arcana: Theologia mystica, non tamen in eo sensu, in quo sic appellamus contemplationem obscuram, de qua D. Dionysius in hoc libro, sed quatenus sub cortice verborum absconditur sensus mysticus: enim id est ac absconditum, & occultum, ut sæpe diximus.

Ter.

Tertio colligitur, quomodo dividatur Theologia symbolica: in primis enim partes, ex quibus constat subiectum ejus, duae sunt, altera externa, quae apparet, & potest dici cortex & umbra; altera interna, quae latet mystice in symbolo, & est sensus ejus arcanus. Dividitur autem totum symbolum generaliter in illud, quod est perfigurationem rei, & illud quod fit per translationem verbi. Adfigurationem rei spectant imagines rerum, vel personarum sensibiles, ut scala Jacob, tres viri, qui apparuerunt Abraham, &c. Ad vocalem, seu translationem verbi pertinent, quae magis ad intellectum, quam ad sensum spectant, ut sunt verba figurata, quae de membris, vel passionibus vel vitiis tribuunt, ut iras, ebrietates, somnolentiam.

Deinde illa, quam diximus sensibilem, potest subdividi secundum quinque sensus; nimirum in eam, quae cadit sub sensum visus, ut scala Jacob; & in eam, quae ad aures pertinet, ut vox, quae audita fuit in Jordane, & in Thabore, &c. & quae ad odoratum, ut odor agri pleni Gen. 27. & odor vinearum, Cant. 2. & quae ad gustum, ut sapor, manna. Sap. 16. & quae ad tactum, ut hispiditas Elau, & levitas Jacob. Gen. 27. quibus possunt attribui, quae sensibus internis per modum visus, auditus vel tactus, &c. proponuntur.

Denique secundum diversas res subiectas, & diversum modum significandi dividitur Theologia symbolica in parabolicam, paramelem, enigmaticeam, fabularem & hieroglyphicam; quam divisionem dicunt esse generis in species, sed certe differentia specifica in omnibus ferè videtur solo nomine consistere.

Parabolica est, quae respicit sensum parabolarum, licet enim parabolice sumpta multoties confundatur cum aliis speciebus, & illae ad invicem sumantur una pro aliis. Strictè tamen, & propriè loquendo parabolica quae vox graeca est à latinis usurpata, & significat comparationem adjectam, definitur à Donato comparationem rerum genere dissimilium à D. Th. 1. p. q. 1. art. 10. sententia habens obsecram similitudinem; aliter.

Unde similitudo videtur amplius parere, quam parabola, quia similitudo potest esse etiam de obscuris quam de clarioribus & manifestis. Distinguitur etiam ab historia, quia haec semper res veras spectat, & narratur sine comparatione; parabola autem est historia ex confictis, & licet aliquando sint vera, proponuntur tamen ut ficta, & comparationem habet respectu alterius rei. Differt etiam ab exemplo eodem modo, quia exemplum est pars historiae, & non est ad aliud significandum, sed agendum & probandum. Differt etiam ab allegoria sacra seu Theologica, quia haec est de rebus gestis in veteri testamento ad significanda mystica novi testamenti, & proponit illas ut veras, in quo differt à parabola; allegoria verò Rhetorica, quae est figura aliud verbis, aliud sensu ostendens, sub se continet parabolam, paramelem &c. A paramelem autem proverbio, & adagio parum differt, aut nihil, nisi quod sint parabolae quaedam breviores. A metaphoris differt, quia in ista semper est translatio verbi in parabolis verò non semper, sed potest propriè consistere, ut in parabola de virginibus, & de thesauro conlat.

Paramelem dicitur à parameia, quae est parabola brevis, & differt à proverbio in hoc, quod hoc sit magis triviale, & passim omnibus obvium, sicut adagium, à quo non video differentiam habere. Parameia igitur sacrae Scripturae, ut pote mihi Thoma à Iesu Oper. Tom. II.

non triviales melius parabolae dicuntur, et sunt omnes parabolae Salomonis. Parameia magis videtur illa 1. Reg. 11. Num & Saul inter Prophetas?

Enigmatice dicitur ab enigma, quod est oratio rem notam, quam significat, ambagibus rebus, & coincidi cum Grypho, & differt à parabola, & proverbio in maiori obscuritate, quorum plura sunt genera. 1. Quando sub una littera arcanum regitur, ut Apo. 1. Ego sum Alpha & Omega. 2. Sub litteris pluribus non coeuntibus, Jer. 14. Domine Deus. 3. Sub syllabis, Apoc. 12. Vae terra. 4. Sub dictione integra, & comprehendit omnes tropos, quae verbo uno absolvantur. 5. Sub sententia, Jud. 14. De comedente exivit tibus, &c. 6. Sub locutionibus mutandis genus vel numerum, vel casum, vel personam contra leges grammaticas, ut quando Deus in numero plurali ponitur Gen. 1. Elohim creavit. Sub Enigmatice potest cadere emblematica, emblemata enim non ita obscuri sunt, atque enigma, & saltem imagine, vel pictura, aut aliquo vices gerere, à proverbio differt.

Fabularis dicitur à fabula, quae est narratio ficta relata ad veritatem; unde solet confundi cum parabola, & grammaticaliter non videntur differe, sed jam parabola ad sacrationes res admittitur, & restringitur ad illas enarrationes, quae ad finem aliquem moralem ordinantur, ut ad erudiendos homines, & ad inflammandum affectum, cum fabula jam pro re inutili, & ridicula accipitur; de quo Salmeron To. 7. Tr. 1. magis equivocatur fabula cum Apologo, qui, licet etiam sumatur pro definitione cum reiectione opinionis contraria; sumitur etiam pro oratione, in qua primus & verus sensus alteri sententiae accommodatur, seu ut definit Helychius, Apologus est fabula, in qua brutis animantia introducuntur loquentia; ut fecit Aesopos; & in veteri testamento aliqui sunt Apologi, ut est ille de arboribus querentibus Regem, Jud. 9. & ille Cardui ad cedrum postulantis filiam ejus. 4. Reg. 14. & ille lignorum excitantium se ad bellum contra mare. 4. Esdr. 4.

Hieroglyphica, seu Hieroglyphica Theologia, quae pro ultima specie symbolica assignatur, est, quae facit imaginibus & figuris utitur pro litteris ad cognitionem rerum divinarum: ipsum enim nomen idem sonat, nam graece Hiero sonat idem quod sacrum, & glyphis, quod sculptura. His usi sunt sapientes Aegyptii, de quo latè Pierius Valerianus, & parum distat ab emblematicis, enigmatibus, & parabolis, saltem postquam jam ab sculptura ad litteras, & verba se transferre imagines, unde saepius unum pro altero sumitur.

Ex quibus deducitur Theologiam symbolica in tota sua latitudine includere omnes, vel ferè omnes sensus figurativos, & insuper se extendere ad plures sensus mysticos, & spirituales parabolarum, & parameiarum, cum sensus figurativus restringatur ad solum literalem, cuius est species, ut supra vidimus.

QVÆSTIO XXXVI.

Quomodo se habeat mystica Theologia ad symboliceam, & ad alias enumeratas in hoc capite, illoque inter se?

Mysticam Theologiam debere removere à DEO omnia nomina, & conceptus, qui per Theologicas informationes, & per Tractatum de divinis nominibus, & per Theologiam symboliceam formantur, docet D. Dionysius, & constat ex saepe dictis in hoc libro. De etiam Theologia.

Yy

mag